

Stanovisko KST

Věc: Kvalifikace lékařů provádějících zjištění smrti podle aktuální legislativy
Vydáno: 1. listopadu 2021
Klíčová slova: zjištění smrti, protokol o zjištění smrti, specializovaná způsobilost

Jednou ze základních podmínek pro možnost odběru tkání nebo orgánů od zemřelého dárce je zjištění smrti dárce. Legislativní požadavky kladené na proces zjištění smrti dárce najdeme v ustanovení § 10 zákona č. 285/2002 Sb., o darování, odběrech a transplantacích tkání a orgánů a o změně některých zákonů (dále jen „transplantační zákon“) a v navazujících vyhláškách č. 114/2013 Sb. a č. 115/2013 Sb. Není-li zjištěna smrt, tj. nejsou-li splněny požadavky zakotvené v uvedených prepisech, nelze odběr uskutečnit.

Smrtí (právní fikcí smrti) se podle ustanovení § 2 písm. e) transplantačního zákona rozumí nevratná ztráta funkce celého mozku, včetně mozkového kmene (DBD), nebo nevratná zástava krevního oběhu (DCD). Smrt se v obou případech zjišťuje prokázáním existence konkrétních charakteristických definičních znaků. Postup pro zjištění smrti spočívající v nevratné ztrátě funkce celého mozku, včetně mozkového kmene je uveden v příloze transplantačního zákona. Pro postup při zjištění smrti nevratnou zástavou krevního oběhu lze odkázat na Všeobecný pracovní postup VPP 2.2 vydaný KST.

Vedle požadavků na prokázání existence konkrétních skutečností odpovídajících zjištění smrti zákon spolu s prováděcí vyhláškou definují, kdo zjištění smrti provádí. Základní kritéria omezující skupinu osob, které mohou provést zjištění smrti najdeme v ustanoveních § 10 odst. 1 a 2 transplantačního zákona, podle nichž platí:

- Osoba provádějící zjištění smrti je **lékař se specializovanou způsobilostí** v souladu s ustanovením § 5 zákona č. 95/2004 Sb., Zákon o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta.
- Lékaři zjišťující smrt musí být alespoň **dva**, přičemž vyšetření k prokázání zjištění smrti musí provést na sobě **nezávisle**.
- Zjištění smrti **nemohou provádět ošetřující lékaři uvažovaného příjemce**.
- Lékaři, kteří provedli zjištění smrti se **nesmí zúčastnit odběru ani transplantace**.

Ve spojení s požadavkem specializované způsobilosti dále transplantační zákon používá adjektivum příslušná, čímž ve spojení s odstavcem 7 ustanovení § 10 odkazuje na prováděcí předpis, kterým je vyhláška č. 155/2013 Sb., o stanovení specializované způsobilosti lékařů zjišťujících smrt a lékařů provádějících vyšetření potvrzující nevratnost smrti pro účely odběru tkání nebo orgánů určených pro

transplantaci. V ní jsou stanoveny negativním i pozitivním výčtem konkrétní specializované způsobilosti lékařů provádějících zjištění smrti v závislosti na tom, zda se jedná o DBD nebo DCD, přičemž dalším dělícím kritériem je věk vyšetřovaného dárce. Platné právní předpisy tedy na jedné straně při rozhodování o smrti možného dárce orgánů vylučují lékaře určitých specializovaných způsobilostí, a na straně druhé stanoví, že alespoň jeden z lékařů, kteří zjišťují smrt, musí mít specializovanou způsobilost v některém z taxativně vyjmenovaných oborů. Kromě toho jsou stanoveny i specializované způsobilosti lékařů provádějících doplňující vyšetření potvrzující nevratnost smrti mozku. Podle vyhlášky platí:

- DCD obecně
 - Ani jeden z lékařů nemůže mít pouze specializovanou způsobilost v oboru hygiena a epidemiologie, klinická biochemie, lékařská mikrobiologie, radiologie a zobrazovací metody nebo zubní lékař.
- DCD odběr do dvou hodin od zjištění smrti
 - Ani jeden z lékařů nemůže mít pouze specializovanou způsobilost v oboru hygiena a epidemiologie, klinická biochemie, lékařská mikrobiologie, radiologie a zobrazovací metody nebo zubní lékař.
 - Alespoň jeden z lékařů musí mít specializovanou způsobilost nejméně v 1 z oborů, kterým je anesteziologie a intenzivní medicína nebo chirurgie nebo vnitřní lékařství.
- DCD, dárce do 27. dne života
 - Ani jeden z lékařů nemůže mít pouze specializovanou způsobilost v oboru hygiena a epidemiologie, klinická biochemie, lékařská mikrobiologie, radiologie a zobrazovací metody nebo zubní lékař.
 - Alespoň jeden z lékařů musí mít specializovanou způsobilost nejméně v 1 z oborů anesteziologie a intenzivní medicína, dětské lékařství nebo neonatologie.
- DCD, dárce od 28. dne do 18 roku života
 - Ani jeden z lékařů nemůže mít pouze specializovanou způsobilost v oboru hygiena a epidemiologie, klinická biochemie, lékařská mikrobiologie, radiologie a zobrazovací metody nebo zubní lékař.
 - Alespoň jeden z lékařů musí mít specializovanou způsobilost nejméně v 1 z oborů anesteziologie a intenzivní medicína, dětské lékařství nebo neonatologie, zjišťuje-li se smrt dítěte, které je v lůžkové péči neonatologického pracoviště nemocnice.
- DBD
 - Alespoň jeden z lékařů musí mít specializovanou způsobilost nejméně v 1 z oborů anesteziologie a intenzivní medicína, neurologie nebo neurochirurgie.
- DBD, dárce do 27. dne života

- Alespoň jeden z lékařů musí mít specializovanou způsobilost nejméně v 1 z oborů anesteziologie a intenzivní medicína, neurologie nebo neurochirurgie anebo zvláštní odbornou způsobilost v oboru dětská neurologie, dětské lékařství nebo neonatologie.
- DBD, dárce od 28. dne do 18 roku života
 - Alespoň jeden z lékařů musí mít specializovanou způsobilost nejméně v 1 z oborů anesteziologie a intenzivní medicína, neurologie nebo neurochirurgie anebo zvláštní odbornou způsobilost v oboru dětská neurologie, dětské lékařství nebo neonatologie, zjišťuje-li se smrt dítěte, které je v lůžkové péči neonatologického pracoviště nemocnice.
- DBD, vyšetření potvrzující nevratnost smrti mozku
 - angiografie mozkových tepen nebo počítačové tomografické angiografie: lékař musí mít specializovanou způsobilost v oboru radiologie a zobrazovací metody.
 - mozková perfuzní scintigrafie: lékař musí mít specializovanou způsobilost v oboru nukleární medicína.
 - transkraniální dopplerovská sonografie: lékař musí mít specializovanou způsobilost v oboru radiologie a zobrazovací metody, neurologie nebo neurochirurgie nebo zvláštní odbornou způsobilost v oboru dětská neurologie a prokazatelnou nejméně tříletou praxi v soustavném provádění a interpretaci výsledků dopplerovských vyšetření.
 - sluchové kmenové evokované potenciály: lékař musí mít specializovanou způsobilost v oboru neurologie nebo otorinolaryngologie nebo zvláštní odbornou způsobilost v oboru dětská neurologie a prokazatelnou nejméně tříletou praxi v soustavném provádění a interpretaci výsledků vyšetření evokovaných potenciálů.

Pro úplnost je třeba dodat, že porušení některé z těchto povinností nebo podmínek je podle ustanovení § 29 odst. 2 a) transplantačního zákona přestupkem, kterého se dopustí poskytovatel zdravotních služeb, který provádí odběr. Za přestupek lze uložit pokutu do výše 1 000 000 korun.

Dne: 1. 11. 2021

Vypracoval: _____

Mgr. Jan Vacek
Právník KST

Dne: 1. 11. 2021

Schválil: _____

Prof. MUDr. Miloš Adamec, CSc.